

دکتر سید موسی صمیمی

Dr. Said Musa Samimy

جون سال ۲۰۱۵

- دگرگونی استراتژی ریاض از نفوذ خزنده به مداخله نظامی**
- "توفان قاطع"، تبارز حزم اندیشی ملک سلمان در خاور میانه –**
۱. **پیش گفتار: جنگنده های عربستان سعودی بر فراز صنعا**
 ۲. **عربستان سعودی در جنبه گروه تصلبی سلمان، حریر پوش تازه دم**
 - ۲,۱. **ملک سلمان، با "صبر ایوبی" در انتظار حکم روایی "ارثی شاهی"**
 - ۲,۲. **توجیه دینی پرسش زای حکم روایی ملک سلمان**
 - ۲,۲. **پادشاهی ارثی تمامیت گرای آل سعود**
 - ۲,۴. **انحصار طلبی ملک سلمان با "شاهزاده های خاصه"**
 ۳. **ملک سلمان با تلاش "برد به هر قیمت" در خاور میانه**
 - ۳,۱. **استراتژی دو بعدی ریاض با ضابطه های مذهبی و تاریخی**
 - ۳,۲. **جنگ نیابتی ملک سلمان به مثابه میراث خوار "امپراتوری عرب"**
 ۴. **یمن در بند مبارزات چند لایه ی سیاسی و فرقه ی**
 - ۴,۱. **یمن، سرزمین افسانه ی در درازی تاریخ**
 - ۴,۲. **فرقه زیدیه به مثابه نیروی کلیدی در کارزار سیاسی یمن**
 - ۴,۳. **راه پر پیچ و خم مبارزات سیاسی معاصر در یمن**
 ۵. **استراتژی تعرضی ریاض در گرداب پیمان کاران نا متجانس**
 ۶. **پس گفتار: ملک سلمان، قافله سالار کاروان "امپراتوری عربی ریاض محور"**
 ۷. **روی کردها**

بخش ششم

۵,۲. مواضع اغوا گر نیروهای خارج حوزه عربی

۵,۲,۱. ایالات متحده آمریکا: متحد استراتژیک با راهکار "رهبری هوشمند"

یمن نه تنها از نگاه داشتن منابع محدود نفت، بلکه از نگاه موقف استراتژی و در همسایگی با عربستان سعودی برای واشنگتن از اهمیت ویژه برخوردار می باشد. افزون بر آن نظر به گستره حملات روز افزون گروه هراس افکن القاعده، یمن حتی از سال های نود سده بیستم به این سو در خاور میانه در محراق حملات هوایی واشنگتن قرار داشته است. از همین نگاه پای واشنگتن در "لجن زار" کشمکش های سیاسی در یمن از دیر زمان به این سو عمیق فرو رفته است. واشنگتن از سال های نود سده بیستم به این سو در حملات هوایی در مبارزه علیه هراس افکنان شبکه القاعده، شاخه شبه جزیره عرب و بعد تر از طریق حملات هواپیماهای بدون سرنشین و بدون اعلام جنگ در مناقشات نظامی آن کشور در گیر بوده است. ولی، طوری که جیریمی شیپرو، نظریه پرداز اندیشکده بروکینگز آمریکا می نویسد، علایق واشنگتن در رابطه با اهمیت استراتژیک یمن بیشتر از مبارزه علیه هراس افکنی می باشد. (۵۲)

عربستان سعودی به مثابه کشور بسیار مهم و متحد واشنگتن از یک طرف برای نفوذ بیشتر در یمن و عراق در همسویی نسبی با ایالات متحده آمریکا مبارزه می کند. از سوی دیگر این مبارزه بازهم در هم آهنگی با غرب علیه گسترش نفوذ ایران، این "دشمن سر سخت غرب و اسرائیل" به وقوع می پیوندد. از این نگاه واشنگتن نه تنها بسیار عمیق ناظر اوضاع است، بلکه در همسویی با استراتژی گسترش نفوذ وهابیت با ریاض، در استحاله دادن اوضاع نقش فعال بازی می نماید. در عین حال، به نظر جیریمی شیپرو، واشنگتن در پیوند با بی ثباتی عربستان از نگاه تاثیر گذاری مداخلات ریاض در یمن، نگران هم می باشد. از همین نگاه کن پولاک، نظر پرداز نهاد بروکینگز هم به این نظر است که نسخه مداخله ریاض در یمن نارسا بوده و تحت شرایط ویژه می تواند منجر به بی ثباتی در خود عربستان گردد. (۵۳)

به نظر سلمان شیخ، رئیس نهاد بروکینگز بخش دوحه در قطر، واشنگتن می تواند نقش "حکم میدان" را بین ریاض و تهران بازی کند. (۵۴) اگر یمن برای عربستان از اهمیت خارق العاده برخوردار است، ولی واشنگتن نظر به خواست ریاض از تلاش ملک سلمان در قبال مبارزه با حوثی ها پشتیبانی کرده ولی بیشتر شبکه هراس افکن القاعده و در این اواخر گروه

"دولت اسلامی" آماج حملات هوایی ایالات متحده امریکا قرار دارند. از آن جایی که حوثی ها در ستیز همیشگی با القاعده قرار دارند، اگر آن ها بتوانند یک حکومت سرتاسری تشکیل دهند، واشنگتن بیشتر در یمن از موقف اشغال گری ریاض کمتر پشتیبانی خواهد کرد. ولی امریکا عجالتاً از خاک عربستان با هواپیما های بدون سرنشین عملیات می کند.

واشنگتن برای دسترسی به اهدا فاش از یک سو با عربستان همراهی کرده و در عین زمان سخت نگران است که اوضاع در یمن، در صورت پیاده کردن نیروی نظامی ریاض در آن کشور، بکلی وخیم گردیده و نشود که واشنگتن به مداخله بیشتر نظامی مجبور گردد. واشنگتن تلاش دارد تا ریاض را قانع سازد که بر راهکار نظامی خویش در قبال یمن تجدید نظر کند. ولی ریاض بدون توجه به اشارات واشنگتن می خواهد از طریق حزب جمهوریخواهان بر اداره اوپاما فشار وارد نماید. این موضوع به ویژه در مورد نامه یک تعداد نمایندگان حزب جمهوری خواهان در کانگریس امریکا عنوانی علی خامنه ای، رهبر مذهبی ایران روشن گردید. در این نامه جمهوری خواهان در رابطه به "توافق نامه لوزان" بین ایران و گروه ۵+۱ هشدار داده است که در رابطه با موافقت نامه هسته یی با ایران، این کانگریس امریکا است که "آخرین حرف" را می زند. این نامه از پشتیبانی کامل ریاض برخوردار بود. (۵۵) با وجود این دشواری ها اداره اوپاما تلاش می کند تا در شکل گیری حملات هوایی بر یمن نقش تعیین کننده داشته باشد. گرچه که اهداف حملات هوایی در ریاض مشخص می گردد، ولی واشنگتن نظر به اطلاعاتی که از طریق هواپیماهای بدون سرنشین ارائه می دارد، بر چگونگی نوع و اهداف حملات بسیار تاثیر گذار می باشد. از همین نگاه ریچارد ستارک، مشاور نظامی امریکا به این نظر است که واشنگتن حتی داری "حق ویتو" می باشد. (۵۶)

در رابطه با اوضاع پیچیده یمن، استراتژی واشنگتن استوار بر اصل "رهبری هوشمند" است. یکی از اصول تعاملات نظامی امریکا در بکار برد ضابطه "بهینه"، یعنی کم ساختن هزینه های نظامی از طرق مختلف خلاصه می گردد. اگر در این راستا یکی از متحدین واشنگتن، در این جا عربستان سعودی هزینه تعاملات نظامی را بر دوش می کشد، در واقع یکی از اهداف مهم واشنگتن بر آورده شده است. ولی با وجود آن پیاده کردن نیروی نظامی در خاک یمن درد سر بزرگ برای واشنگتن خلق می کند. در حالی که ۱۵۰ هزار پیاده نظام عربستان برای اشغال نظامی در یمن در حال آماده باش می باشند، امریکا تلاش می کند در این مورد تا حد ممکن جلو اشغال نظامی یمن را توسط ریاض بگیرد. این کار نه بخاطر اینست که واشنگتن با یمنی ها همنا می باشد، بلکه پی آمد های نظامی و سیاسی این راهکار، برای عربستان سعودی و در نتیجه برای امریکا بسیار فاجعه انگیز ارزیابی می گردد. در اخیر واشنگتن با در نظر داشت توافق نامه هسته یی با ایران، نمی خواهد تا "جنگ نیابتی" در منطقه شعله ور گردد. کارشناسان امریکایی به خوبی می دانند، که پی آمد های جنگ های نیابتی تمام

سرزمین عرب را برای مدت های زیادی به خاک و خون کشانده و در اخیر، طوری که بهار عربی همه را غافلگیر کرد، دگرگونی های سیاسی در همه کشورهای عربی به شمول عربستان سعودی محتمل می گردد.

۵,۲,۲. ترکیه: متحد مقطعی ریاض با اهداف گسترده سیاسی-اقتصادی

استراتژی ترکیه را می توان استوار بر "عمل گرایی تعرضی"، به ویژه با در نظر داشت گسترش منافع اقتصادی در منطقه خواند. در این راستا رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه با دشواری های چندی روبرو دیده می شود.

ترکیه به مثابه یکی از کشور های مهم نوظهور و عضو مینت (مکزیک، اندونزی، نایجیریا و ترکیه) دارای توانایی های چشمگیر اقتصادی می باشد، و در دو دهه اخیر از پایه بلند رشد تولیدات ناخالص اجتماعی (در حدود ۷ تا ۹ درصد) برخوردار بوده است. انکشاف اقتصادی در ترکیه با دگرگونی های بنیادی اجتماعی همراه بوده و با وجود همه کاستی های حاکم در راستای آزادی های مدنی در نظام دموکراسی آن کشور، مهم ترین پی آمد این تحولات را می توان در ثبات نسبی سیاسی آن کشور در یک حوزه متلاطم سیاسی در خاور میانه بی سابقه خواند. رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه که کشورش را به مثابه بدنه اصلی امپراتوری عثمانی می بیند، تلاش دارد تا از طریق یک راهکار مشخص و گسترده، اهداف استراتژیک، خواست های اقتصادی و آرمان های سیاسی اش را در منطقه هرچه زودتر پیاده کند. رجب طیب اردوغان از مدت ها به این سو برای صدمین سالگرد بنیاد گذاری ترکیه معاصر (در سال ۲۰۲۳) توسط مصطفی کمال اتاترک دست به آمادگی های گسترده زده است. ولی تعاملات راهکار اردوغان در یک حوزه آسیب پذیر و در رویارویی با دو کشور پر توان دیگر، عربستان سعودی و جمهوری اسلامی ایران صورت می گیرد، دو کشور ی که به نوبت خویش خود را میراث خوران امپراتوری عربی و ساسانی می دانند.

با در نظر داشت این اصل، سیاست خارجی ترکیه در ده سال اخیر راه پر پیچ و خمی را طی کرده است. اردوغان، رهبر حزب "عدالت و توسعه" زمانی از دنبال کردن نظریه عدم تنش (نداشتن هیچ مشکل یا گزینه صفر) در رابطه با کشور های همسایه به درستی به خود می بالید، ولی امروز، به ویژه از ظهور بهار عربی به این سو که منجر به دگرگونی های عمیق در منطقه گردیده است، پای رجب اردوغان در لجنزار رقابت های تخریبی و "جنگ های نیابتی" سخت فرو رفته است. ترکیه به مثابه یگانه "کشور اسلامی و نیمه آسیایی" عضو پیمان آتلانتیک شمالی است، ولی انقره در راستای سیاست های خاور میانه با واشنگتن همراهی بدون قید و شرط ندارد. چنانچه ترکیه، با وجود عضویت در ائتلاف چهل کشور علیه گروه "دولت اسلامی"، از این سر باز زد که ایالات متحده امریکا از پایگاه نظامی این چرلیک ترکیه علیه

مواضع گروه "دولت اسلامی" یا داعش استفاده کند. به این ترتیب ترکیه تمایل زیاد نداشت تا در صف اول ائتلاف نظامی تحت رهبری واشنگتن علیه مواضع گروه "دولت اسلامی" یا داعش بایستد. (۵۷)

مواضع دو گانه انقره به ویژه در مبارزه علیه رژیم بشار اسد در سوریه روشن می گردد. ترکیه از یک طرف با ایران، که از رژیم حزب بعث سیکولار در سوریه پشتیبانی می کند، در مخالفت قرار داشته و به حمایت نیروهای ضد بشار اسد اقدام کرده است. اردوغان زمانی با بشار اسد تعطیلات مشترک سپری کرده و رئیس جمهور سوریه را "برادر" می خواند. ترکیه با سوریه در حدود ۸۸۰ کیلومتر مرز مشترک دارد. (۵۸) ترکیه در عین زمان در راستای مبارزه علیه حکومت دمشق با عربستان سعودی که به دفاع از "جبهه النصره" قد علم کرده است، در مخالفت قرار داشته و از نیروهای پشتیبانی می کند که در خط "اخوان المسلمین" حزب "عدالت و توسعه" مبارزه کرده و در خاک ترکیه دارای پایگاه می باشند. سیاست انقره در راستای سوریه منجر به آن گردیده است که روابط دو کشور به حد اقل نزول کند. ترکیه از ناحیه بحران سوریه نخست از درک کاهش صادرات به آن کشور به پیمانہ میلیاردها دلار امریکایی متضرر گردیده است و هم چنان در حدود دو میلیون آواره سوری در ترکیه بسر می برند.

همچنان در معضل رویداد های مصر، آنقره هم با واشنگتن موافق نبوده و با ریاض در رویارویی قرار دارد. محکوم نکردن کودتای نظامی علیه محمد مرسی و ادامه کمک های واشنگتن به قاهره، از دید اردوغان "خیانت" به مصر است. نظر به پشتیبانی مالی و سیاسی ریاض از رژیم عبدالفتاح السیسی، آنقره با حمایت از اخوان المسلمین مصر با ریاض در تباین قرار دارد. (۵۹) نظر به این انکشاف اوضاع، ترکیه امروز حتی سفیر در قاهره ندارد. طوری که در این میان روشن گردیده است، عربستان سعودی از مدت ها به این سو از جنبش اخوان المسلمین روگردان گردیده و خود مستقیم با پشتیبانی از هواداران آیین وهابیت وارد کارزار شده است.

ولی در مسأله حملات هوایی نظامی عربستان سعودی بر یمن، آنقره با وجود داشتن مواضع روشن در همسویی با مداخله نظامی در یمن، که با ایران در رویارویی قرار می گیرد، تلاش می کند تا با اظهارات لفظی دیپلماتیک هم از شدت تنش با ایران کاسته و ریاض را هم دلخور نسازد. اردوغان ضمن پشتیبانی از مداخله ریاض در یمن و وعده کمک های تدارکاتی، ایران را به مداخله در امور یمن متهم کرده و از تهران خواسته است که از یمن خارج شود. به نظر اردوغان، ایران "در صدد تسلط بر خاور میانه" بوده و چنین امری برای او "قابل تحمل" نیست. در واکنش به اظهارات اردوغان، محمد جواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران گفت، "کسانی که با اشتباهات استراتژیک خسارات جبران ناپذیری را به بار آورده اند، بهتر است از ظرفیت های موجود جهت ایجاد آرامش و هم گرایی منطقه استفاده کنند". با وجود تنش های حاکم،

روابط اقتصادی بین ترکیه و ایران در حال شکوفایی است. چنانکه در جریان سفر اردوغان به ایران به تاریخ هفتم اپریل چندین سند تجاری امضا شدند و ترکیه با در نظر داشت احتمالی لغو تحریم های هسته ی امکانات گسترش هنوز هرچه بیشتر روابط را با ایران در نظر دارد. (۶۰) از همین نگاه اردوغان از یکسو از مداخله ریاض در یمن پشتیبانی کرده و از سوی دیگر خواهان "مذاکرات فراگیر و ایجاد فضای ثبات و صلح با مشارکت همگان" در یمن شده است. (61)

نگرش سیاسی "ترکیه نوین" که بر پایه میراث امپراتوری عثمانی و راه کار "اخوان ا لمسامین" استوار می باشد، سیاست منطقه یی این کشور را به گروگان گرفته است. در نتیجه ترکیه، که به روابط گسترده اقتصادی با کشورهای عربی نیاز مبرم دارد، سالانه کاهش حجم تجاری به میلیارد ها دلار امریکایی را پذیرفته و کشورش را از نگاه سیاسی در منطقه به انزوا کشانیده است.